

Ivo Glavaš

Peti kongres hrvatskih povjesničara umjetnosti

Ivo Glavaš

Ministarstvo kulture i medija RH

Uprava za zaštitu kulturne baštine

Konzervatorski odjel u Šibeniku

HR – 22000 Šibenik, Stube J. Ćulinovića 1/3

Od 2001. godine kada je održan Prvi kongres, svakih se pet godina redovito u mjesecu studenom u Zagrebu održava kongres hrvatskih povjesničara umjetnosti. Posljednji, *Peti kongres hrvatskih povjesničara umjetnosti* održan je od 10. do 12. studenog 2022. godine u Galeriji Klovićevi dvori u Zagrebu, s godinom zakašnjenja zbog pandemije COVID-a 19. Inicijalno zamišljen kao kvinkvenalni strukovni susret svih hrvatskih povjesničara umjetnosti u organizaciji Instituta za povijest umjetnosti i Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske koji bi, kako je to stajalo u pozivu za prvi kongres 2001. godine, nakon stoljeća i pol trebao rezimirati dosadašnje rezultate naše povijesti umjetnosti, Peti kongres prvi put se održavao bez sudjelovanja DPUH-a u organizaciji. Suorganizator kongresa ovaj put bila je Galerija Klovićevi dvori. Zašto su se stvari odvijale na takav način, nije predmetom ovog prikaza. Međutim, ne možemo se oteti dojmu da su kod nas dobri običaji redovito tu da se krše. Rezultat kongresa redovito je recenzirani zbornik radova, koji se od Četvrtog kongresa može naći u digitalnom obliku na repozitoriju Instituta za povijest umjetnosti pod nazivom Podest.

Osnovne brojke Petog kongresa doista su impozantne: u tri dana održano je sedamdeset i pet izlaganja, s ukupno devedeset i dva sudionika kongresa. Sličan interes hrvatski povjesničari umjetnosti pokazali su za Prvi kongres 2001. godine, što je na neki način bilo očekivano. Značajka Petog kongresa bila je i veliki broj izlaganja konzervatora; čak njih deset sudjelovalo je na ovom strukovnom susretu, na čelu s ravnateljem Uprave za zaštitu kulturne baštine Tomislavom Petrincem. Kongres je po prvi put, osim uobičajenog Organizacijskog odbora, imao i Znanstveni odbor. U znanstvenom odboru Petog kongresa bio je i predstavnik Ministarstva kulture i medija, Uprave za zaštitu kulturne baštine, tadašnji glavni konzervator Davor Trupković.

Radni dio Petog kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti bio je podijeljen u dvije velike tematske skupine i tri panela. Središnja tema Petog kongresa bila je posvećena obnovama nakon potresa, onako kako su to organizatori

definirali u pozivu za kongres: *...ne samo recentnim – zagrebačkom i petrinjskom – nego i onima koji su kroz povijest mijenjali lica mnogih gradova i naselja*. Brojna izlaganja (ukupno njih dvadeset i pet) bila su posvećena konkretnim slučajevima potresa u Zagrebu i Banovini, ali i povijesnim potresima kao što su oni na dubrovačkom i riječkom području te izvan granica Hrvatske. Raspravljalo se o osnovnim metodološkim postupcima, prijedporima i dilemama prilikom obnove povijesnih građevina i ambijenata nakon potresa. Sve konzervatorske dileme koje se javljaju u slučajevima takvih prirodnih katastrofa bile su prezentirane i raspravljene na kongresu, što su najavili i organizatori kongresa: *Kad je riječ o gradovima i naseljima, ključno je pitanje u kojoj mjeri obnoviti staro, a u kojoj unijeti novo, kako bi urbane cjeline bile funkcionalnije i primjerenije suvremenom dobu i budućnosti. Obnova spomenika arhitekture ujedno je izazov ne samo za njihovu konzervaciju nego i restauraciju najkvalitetnije, a ne zatečene faze gradnje. Ukratko, obnova Zagreba i Banovine nakon potresa uz konzervatorska je pitanja otvorila ponovno preispitivanje teorijskih postavki zaštite graditeljske baštine*. Upravo tako, jedno od najvažnijih konzervatorskih pitanja današnjice, ne samo nakon tragičnih katastrofa, pitanje je suvremenih rekonstrukcija graditeljske baštine. Na kongresu su načelno i na konkretnim primjerima Zagreba i Petrinje prikazane radnje i mjere za sanaciju stanja, koje je neposredno nakon potresa poduzimala Uprava za zaštitu kulturne baštine, Ministarstva kulture i medija. Pokazalo se da je posjedovanje detaljne tehničke dokumentacije zaštićenih kulturno-povijesnih cjelina neophodno, pogotovo kada se dogode prirodne katastrofe koje dovode do rušenja cijelih građevina i sklopova građevina.

Osim središnje teme obnova nakon potresa, velika tematska skupina bila je i tema naslovom *Novi doprinosi i otkrića, studije i istraživanja*. Ukupno četrdeset i tri autora izlagalo je trideset i pet tema u okviru ove tematske skupine Petog kongresa. Sam naslov tematske skupine govorio je u prilog tome da će raspon tema izlaganja biti veoma širok - od predromaničke do suvremene umjetnosti. U tim

uvjetima, za razliku od središnje teme obnova nakon potresa, bilo je vrlo teško pratiti pojedina izlaganja i potom sudjelovati u diskusiji, ali to je već standardni problem koji se i inače zapaža kod velikih strukovnih kongresa kao što je na primjer redoviti godišnji kongres Hrvatskog arheološkog društva.

Paneli su bili podijeljeni u tri tematske cjeline. Prva dva panela pod naslovima *Istraživanje provenijencije umjetnina u zagrebačkim zbirkama: metodologija i rezultati – odabrani primjeri* i *Modeli i prakse globalne kulturne razmjene i Pokret nesvrstanih zemalja: istraživanja prostorno-vremenske kulturne dinamike* zapravo su naslovi istoimenih projekata, koji su u tijeku kod Hrvatske zaklade za znanost. Na tim panelima znanstvenici na projektima, koje vode dr. sc. Ljerka Dulibić,

znanstvena savjetnica iz Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i dr. sc. Ljiljana Kolečnik, znanstvenica u trajnom zvanju iz Instituta za povijest umjetnosti, predstavili su najnovije rezultate istraživanja stručnoj i znanstvenoj javnosti. Posljednji, treći panel pod naslovom *Od realizma dvadesetih godina do sakralnog slikarstva: nekoliko aspekata povijesnoumjetničkog prinosa Ivanke Reberski* bio je posvećen okrugloj obljetnici rođenja naše velike povjesničarke umjetnosti, koja je od 1991. do 2003. godine bila ravnateljica Instituta za povijest umjetnosti. Kako sam naslov kaže, panel je bio posvećen samo jednom dijelu bogatog znanstvenog opusa Ivanke Reberski - slikarstvu realizma dvadesetih godina prošlog stoljeća i sakralnom opusu najznačajnijih modernih hrvatskih slikara.